

3. Опальов А. В. Уміння поводитися з людьми... Етикет ділової людини. – М. : Культура і спорт, ЮНІТІ, 1996.

4. Піз А. Язык рухів тіла: як читати думки інших людей по їх жестах. – Нижній Новгород : Вид-во «Ай-Кью».

5. Васильев Н. Н. Технологии профессионального общения / Н. Н. Васильев, Е. Н. Васильева. – Вологда, 1996. – 226 с.

6. Еникеев М. И. Основы общей и юридической психологии. – М., 1996. – 433 с.

Тарасенко С. В., курсант навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: викладач кафедри юридичного документознавства Національної академії внутрішніх справ *Ознамець Г. О.*

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВИ ПРАВА

Функціонування української літературної мови залежить від стану мовної політики в державі, адже вона є частиною загальнонаціональної політики, пріоритетом якої є утвердження і розвиток української мови – головної ознаки ідентичності української нації.

Мовна ситуація на сучасному етапі ускладнюється наявністю на території України багаточисленних груп національних меншин, права яких мають бути захищені. Згідно з Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 р., а саме статтею 7, яка стосується мовного питання. Зокрема у ній ідеться, що мовою освітнього процесу у навчальних закладах є державна мова, а особливості застосування мов навчання на кожному рівні освіти визначаються спеціальними законами. Разом з цим особам, які належать до національних меншин, гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних закладах освіти, які відповідно до навчальної програми можуть здійснювати освітній процес кількома мовами (державною мовою, мовами

національних меншин, іншими мовами), викладати одну чи кілька дисциплін англійською та/або іншими мовами. Але лише українській мові надано статус державної. Намагання ж надати цього статусу будь-якій іншій мові – це політика руйнації держави України, розпалювання міжетнічної ворожнечі, порушення конституційного ладу.

Державна мовна політика на сьогодні має зосередитися на таких пріоритетних напрямках:

– Утвердження української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

– Вироблення дієвих засобів захисту від актів зовнішньої мовнокультурної експансії та публічної дискримінації української мови.

– Урегулювання питань пов'язаних з удосконаленням юридичної відповідальності за порушення законів, які регулюють питання використання державної мови.

Використання ж лінгвістичних знань охоплює різні сфери життя, зокрема і правового поля: законодавство, судочинство, нотаріат, діловодство, юридична наука й освіта, правова інформація, правова публіцистика. Без мови немає і не може бути правового регулювання. Майже півстоліття тому російський вчений О. С. Піголкін на основі узагальнення «особливих ознак правової мови» та висновків теоретиків різних країн у сфері теорії права зробив припущення про існування особливої юридичної мови. На думку О. С. Піголкіна, лише тісна співпраця вчених-юристів та лінгвістів здатна забезпечити успіх у дослідженні проблем мови права та юридичної термінології. Узагальнення, висновки, зроблені цим науковцем, стали хрестоматійними, і давно вважаються системою вимог до мови та стилю законодавчих актів. Цілком очевидно, що права без мови немає і бути не може, а мові права притаманні свої особливості і навіть закони, які і з'ясовують учені-мовознавці. Безперечно, і право здійснює значний вплив на мову, формує мову права в межах правової системи, сім'ї, концепції, доктрини тощо.

Досить вагомий вплив на мову права має така особливість, як високий ступінь абстракції юридичних понять. Правові поняття і норми можуть бути виражені лише через мову. Мова є

єдиним «робочим інструментом» юриста, інструментом, який має досить добре бути пристосованим для роботи з «робочим матеріалом», тобто з системою правових відносин, щоб забезпечити її функціонування.

Питання юридичної техніки привертало увагу теоретиків права протягом тривалого часу. Дослідженням цієї проблематики займалися такі сучасні вітчизняні вчені, як Н. Артикуца, І. Біла, В. Головченка, Ж. Дзейко, А. Іванова, В. Ковальський, О. Копиленко, П. Робінович, М. Хавронюк, Г. Шмельва та ін. Серед сучасних зарубіжних науковців проблеми законодавчої техніки досліджені у працях В. Баранова, Н. Власенка, В. Краббе, Д. Керимова, А. Нашиц, А. Піголкіна, В. Сирих, Ю. Тихомирова та ін. Проблема мови права не тільки не втрачає з плином часу своєї актуальності і значущості, але й набуває нового теоретичного та практичного бачення як для правознавства, правотворчої, правозастосувальної та правоохоронної діяльності, так і для мовознавства в цілому, стилістики, герменевтики, текстології, термінознавства, теорії комунікацій, риторики, лексикографії тощо.

Мові права у цілому властиві такі ознаки: офіційність; повнота; раціональна стислість; системність; логічність; об'єктивність; вмотивованість; однозначність; достовірність; зобов'язувально-інформативний характер; зрозумілість, точність і визначеність; нейтральність; стандартизованість; сталість; нормативність мовних засобів тощо.

Культура законотворчості неодмінно передбачає чітке дотримання професійного стилю та мови закону, але разом із тим забезпечує його простоту, зрозумілість, доступність для широких верств населення. Важко переоцінити значення стилю і мови закону, адже навряд чи можна визначити яку-небудь іншу сферу суспільної практики, де нелогічно побудована фраза, розбіжність між думкою та її текстуальним виразом призводить до різноманітних порушень. Неточність понять і формулювань законодавства, невизначеність використаних термінів породжують численні зміни нормативно-правових актів, а різноманітність тлумачення призводить до спотворення змісту закону, неправильного його застосування.

Мовні вимоги до якості закону пов'язані з двома основними функціями його мови. По-перше, вона відбиває волю законодавця, об'єктивує. По-друге, мова закону доводить згадану волю до відома учасників суспільних відносин – «користувачів» закону.

Серед основних вимог до якості закону важливе місце посідають ті, що стосуються саме його мови. Так, закони, що фіксують права людини, установлюють відповідальність за правопорушення, у жодному разі не мають бути неякісними. Точність, чіткість формулювань, правильність мови закону є необхідними передумовами правильності його розуміння та, відповідно, застосування. Мовні вади спричиняють неоднаковість застосування положень закону, відтак мають наслідком порушення прав, зокрема принципу рівності перед законом, закріпленого Загальною декларацією прав людини. Неясність закону спричиняє підміну законодавця органами виконавчої та судової влади, що вимушені вдаватися до розширювального чи звужувального тлумачення. Незрозумілість кримінального закону, крім іншого, порушує принцип винної відповідальності і зводить нанівець правило, за яким незнання закону не звільняє від відповідальності, адже навіть належно опублікований закон неможливо дійсно «знати», якщо його положення є неясними, неоднозначними.

Отже, знання й навички лінгвістичних особливостей мови права допоможуть законотворцю кваліфіковано, на наукових засадах розв'язувати наявні у сучасному законодавстві численні мовно-термінологічні проблеми, адже від того, як вони вирішуватимуться, залежить не лише якість окремого законодавчого тексту, а й ефективність законодавства і законодавчого регулювання в цілому.